

Abstrakt

Praca stanowi historycznoliteracką monografię dotyczącą życia i twórczości włoskiego humanisty Pietra Bembo (1470-1547). Celem rozprawy jest zaprezentowanie bogatej sylwetki autora polskim odbiorcom i przybliżenie złożonych kontekstów kulturowych na styku kilku języków i tradycji literackich. Analizie została poddana całość łacińskiej i włoskiej twórczości poety z wyłączeniem jego urzędowej i prywatnej korespondencji oraz historii Wenecji spisanej podczas pełnienia funkcji historiografa Republiki Weneckiej.

Dysertacja składa się z pięciu zasadniczych części. Pierwsza z nich zawiera prezentację stanu badań, druga przedstawia życiorys humanisty, trzecia stanowi analizę łacińskiej twórczości poety, czwarta skupia się na jego dziełach napisanych po włosku, ostatnia zaś dotyczy polskiej recepcji autora i ukazuje jego związki z Polakami oraz zawiera analizę polskich przekładów włoskiej poezji humanisty.

Z analizy stanu badań wynika, że Bembo zazwyczaj łączony był jedynie z niektórymi aspektami swojej działalności literackiej, zwłaszcza ze sporem o Cyserona, dyskusją nad kwestią języka czy petrarkizmem. Pozostałe płaszczyzny jego twórczości jak dotąd zdają się interesować badaczy w niewielkim stopniu lub wcale. Ponadto, głównie ze względu na powiązania z cyceronianizmem i petrarkizmem, często zarzuca się mu brak oryginalności.

Z mojej analizy wyłania się zgoła odmienny obraz poety. Bembo jawi się jako autor pełen inwencji i nowatorstwa. Wprowadza innowacje do chętnie uprawianych w renesansie gatunków (na przykład modyfikuje formę bukoliki żałobnej, zastępując heksametr dystychem elegijnym), umiejętnie łączy motywy antyczne ze współczesnymi, tworząc nowe warianty mitów opartych na starożytnych fundamentach, przekształca poszczególne elementy hipotekstów, do których często wprowadza również własne modyfikacje. To wszystko stanowi wyraz daleko idącej emulacji z wcześniejszymi autorami i świadczy o niezwyklej zręczności humanisty w poruszaniu się po ścieżkach literackich różnych tradycji, języków i epok. W pracy ukazane zostały liczne intertekstualne zależności między dziełami Bembo a utworami innych twórców zarówno na poziomie stylistycznym, jak i językowym. Za przykład niech posłuży opowieść ramowa *Gli Asolani*, będąca reinterpretacją *cornice Ninfiale d'Ameto* Boccaccia czy też analogia między poematem *Sarca* a *Carmen* 64 Katullusa.

Mimo że Bembo bronił paradygmatu monoimitacji, jego twórczość charakteryzuje się mnogością wzorców nie tylko w odniesieniu do modeli literackich, ale również do systemów filozoficznych (neoplatonizm, stoicyzm, epikureizm), których elementy poeta przeplata ze sobą. Dlatego też można mówić o pewnego rodzaju rozbieżności między jego poglądami teoretycznymi na kwestię *imitatio* i *aemulatio* a praktyką pisarską.

Bembo bez wątpienia jest postacią, o której z wielu powodów warto pamiętać. Jednym z nich jest jego ogromny wpływ na kształtowanie się gustów literackich epoki. Humanista bezpośrednio przyczynił się do powstania społeczno-kulturalnego fenomenu, jakim był petrarkizm, a jego poglądy na kwestie języka stały się podstawą do formowania się języka włoskiego. Inną przyczyną, dla której warto przybliżyć sylwetkę Bembo, jest jego wyjątkowe usytuowanie między tradycją a nowatorstwem oraz często pomijany aspekt oryginalności dzieł poety, co zostało podkreślone w rozprawie.

30. 05. 2022

Koneff-Cerho